

SPRAWOZDANIE Z REALIZACJI GMINNEGO PROGRAMU
OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY MORĄG
NA LATA 2019-2022

za okres od 01 kwietnia 2021 r. do 31 grudnia 2022 r.

MORĄG, SIERPIEŃ 2023

1. Wstęp

Gminny Program Opieki nad Zabytkami Gminy Morąg na lata 2019-2022 uchwalony przez Radę Miejską w Morągu uchwałą Nr III/33/18 z dnia 28 grudnia 2018 r. stanowi aktualizację Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami Gminy Morąg na lata 2014 – 2018, który został przyjęty uchwałą nr XLVI/725/14 przez Radę Miejską w Morągu dnia 29 maja 2014 r. Realizacja Programu weszła w życie 14 dni po jego ogłoszeniu w Dzienniku Urzędowym Województwa Warmińsko-Mazurskiego z dnia 4 lutego 2019 r., poz. 744, tj. 19 lutego 2019 r.

Dokument służy określeniu działań gminy w zakresie inicjowania, wspierania i koordynowania prac z dziedziny ochrony zabytków i krajobrazu kulturowego oraz upowszechniania i promowania dziedzictwa kulturowego. Działania te winny odbywać się w harmonii z działaniami gospodarczymi i społecznymi oraz zapewniać ochronę dziedzictwa kulturowego środkami prawnymi, takimi jak odpowiednie zapisy w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego oraz finansowymi, poprzez przeznaczenie części budżetu gminy na ochronę zabytków. Procesy rozwojowe zachodzić powinny przy zapewnieniu warunków trwania i zachowania dziedzictwa kulturowego dla przyszłych pokoleń oraz przy wykorzystaniu zabytków na potrzeby społeczne, gospodarcze i edukacyjne. Lokalne dziedzictwo kulturowe posiada potencjał wpływający na atrakcyjność ekonomiczną regionu poprzez rozwój turystyki w oparciu o zabytki i tradycję etnograficzną. Poprzez wyznaczone działania może przyczynić się do wzmocnienia świadomości wspólnoty kulturowej i lokalnej tożsamości.

Przedmiotem programu opieki nad zabytkami jest dziedzictwo kulturowe znajdujące się w granicach administracyjnych gminy Morąg. Są to pojedyncze obiekty i zespoły budowli, dzieła sztuki, elementy zagospodarowania przestrzeni, krajobraz miejski i wiejski, obszary kształtujące świadomość i tożsamość regionalną mieszkańców, zdefiniowane poprzez wpis do rejestru zabytków oraz w formie gminnej ewidencji zabytków.

Program wskazuje działania służące poprawie stanu zabytków ich adaptacji, rewaloryzacji oraz zwiększenia do nich dostępności mieszkańców i turystów. Podmiotem programu jest społeczność lokalna, program adresowany jest do mieszkańców gminy, w tym do właścicieli zabytków, władz samorządu terytorialnego, miejscowych organizacji i osób zainteresowanych

dziedzictwem kulturowym, mogących w praktyce zastosować się do nakreślonych postulatów i możliwości działań.

Gminny program opieki nad zabytkami opracowywany jest na cztery kolejne lata, tym samym zadania w nim wskazane nie wyczerpują wszystkich zagadnień związanych z problematyką ochrony zabytków w gminie. Część tych rozwiązań będzie wymagała kontynuacji w kolejnej perspektywie. Gminny Program Opieki nad Zabytkami Gminy Morąg na lata 2019-2022 jest dokumentem uzupełniającym w stosunku do innych aktów planowania w gminie, takich jak miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego czy studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego.

Niniejsze Sprawozdanie obejmuje realizację zadań dla wyznaczonych kierunków działań, zawartych w Gminnym Programie Opieki nad Zabytkami Gminy Morąg w okresie od 01 kwietnia 2021 r. do 31 grudnia 2022 r.

2. Podstawa prawna sporządzenia sprawozdania z Realizacji Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami Gminy Morąg

Zgodnie z art. 87 ust. 5 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (t.j. Dz. U. z 2022 r., poz. 840, z późn. zm.), burmistrz zobowiązany jest do sporządzania co dwa lata sprawozdań z realizacji gminnego programu opieki nad zabytkami i przedstawiania go radzie miejskiej. Wykonanie takiego sprawozdania, powinno być poprzedzone oceną poziomu realizacji programu, która powinna uwzględniać: wykonanie zadań, które zostały przyjęte do realizacji w czteroletnim okresie obowiązywania gminnego programu opieki nad zabytkami oraz efektywność ich wykonania.

3. Cele i założenia programowe Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami

W założeniach programowych zasobu dziedzictwa kulturowego została określona specyfika Gminy Morąg wynikająca z jej położenia, historii, przemian społecznych i gospodarczych. Na specyfikę obszaru Gminy składają się między innymi: zniszczenia wojenne i powojenna odbudowa. Te elementy miały kluczowe znaczenie dla Gminy i jej obecnego charakteru. Wspieranie rozwoju Gminy Morąg z należytym poszanowaniem dziedzictwa kulturowego powinno być podstawą obecnych i przyszłych działań, tak aby teren Gminy był miejscem atrakcyjnym i przyjaznym, zarówno dla mieszkańców jak i turystów.

Do głównych założeń programowych opieki nad zabytkami należą:

- 1) włączenie problematyki ochrony zabytków do bieżących zadań Rady Gminy Morąg;
- 2) uwzględnienie uwarunkowań prawnych opieki nad zabytkami;
- 3) rozpoznawanie potrzeb dotyczących podejmowania działań zmierzających do zahamowania procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania;
- 4) eksponowanie zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego;
- 5) podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych;
- 6) tworzenie warunków współpracy z właścicielami zabytków dla zapewnienia im opieki.

Do celów Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami w świetle ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami zalicza się:

- 1) włączenie problemów ochrony zabytków do systemu zadań strategicznych, wynikających z koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju;
- 2) uwzględnienie uwarunkowań ochrony zabytków, w tym krajobrazu kulturowego i dziedzictwa archeologicznego, łącznie z uwarunkowaniami ochrony przyrody i równowagi ekologicznej;
- 3) zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania;
- 4) wyeksponowanie poszczególnych zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego;
- 5) podejmowanie zadań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych oraz wspieranie inicjatywa sprzyjających wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami;
- 6) określenie warunków współpracy z właścicielami zabytków, eliminujących sytuacje konfliktowe związane z wykorzystaniem tych zabytków;
- 7) podejmowanie przedsięwzięć umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami.

4. Wybrane priorytety działań programu Opieki nad Zabytkami Gminy Morąg

4.1. Planowe i konsekwentne realizowanie zadań samorządowych w zakresie ochrony zabytków

Jednym z zadań samorządu terytorialnego jest utrzymanie czystości i porządku. Gmina Morąg zarządza cmentarzem ewangelicko-augsburskim, żydowskim, cmentarzem wojennym żołnierzy radzieckich oraz Parkiem Miejskim w Morągu przy ulicy Żeromskiego.

Gmina Morąg podpisała porozumienie z Wojewodą Warmińsko-Mazurskim w sprawie powierzenia i prowadzenia zadań w zakresie administracji rządowej dotyczącej obowiązku utrzymania grobów i cmentarzy wojennych, w ramach których otrzymywana jest dotacja.

Na utrzymanie cmentarza wojennego żołnierzy radzieckich Gmina Morąg uzyskała dotację w wysokości 7000 zł w roku 2021 i oraz 7000 zł w roku 2022.

4.2. Racjonalne wykorzystanie gminnych funduszy na prace ratownicze, konserwatorskie i dokumentacyjne

- Rada Miejska w Morągu podjęła uchwałę Nr XXV/380/21 z dnia 30.04.2021 r. w sprawie udzielenia dotacji na prace restauratorskie i roboty budowlane w zakresie wymiany głównych drzwi kościoła w Chojniku, na mocy której udzielono pomocy finansowej z budżetu Gminy Morąg w formie dotacji dla Parafii Rzymsko-Katolickiej p.w. Przemienienia Pańskiego w Chojniku w wysokości 20 000 zł na prace restauratorskie;
- Rada Miejska w Morągu podjęła uchwałę Nr XXV/381/21 z dnia 30.04.2021 r. w sprawie udzielenia dotacji na prace konserwatorskie elewacji wieży Kościoła p.w. Św. Apostołów Piotra i Pawła w Morągu, na mocy której udzielono pomocy finansowej z budżetu Gminy Morąg w formie dotacji dla Parafii Rzymsko-Katolickiej p.w. Świętego Józefa w Morągu w wysokości 80 000 zł na prace konserwatorskie;
- Rada Miejska w Morągu podjęła uchwałę Nr XXV/382/21 z dnia 30.04.2021 r. w sprawie udzielenia dotacji na prace restauratorskie i roboty budowlane w zakresie remontu ścian wewnętrznych oraz posadzki kościoła w Strużynie, na mocy której udzielono pomocy finansowej z budżetu Gminy Morąg w formie dotacji dla Parafii

Rzymsko-Katolickiej p.w. Matki Bożej Miłosierdzia w Strużynie w wysokości 50 000 zł na prace restauratorskie i roboty budowlane;

- Rada Miejska w Morągu podjęła uchwałę Nr XXXVI/500/22 z dnia 29.04.2022 r. w sprawie udzielenia dotacji na prace konserwatorskie północnej oraz zachodniej elewacji wieży Kościoła p.w. Św. Apostołów Piotra i Pawła w Morągu, na mocy której udzielono pomocy finansowej z budżetu Gminy Morąg w formie dotacji dla Parafii Rzymsko-Katolickiej p.w. Świętego Józefa w Morągu w wysokości 70 000 zł na prace konserwatorskie;
- Rada Miejska w Morągu podjęła uchwałę Nr XXXVI/501/22 z dnia 29.04.2022 r. w sprawie udzielenia dotacji na prace konserwatorskie w zakresie konserwacji empory organowej Kościoła Matki Boskiej Szkaplerznej w Kalniku, na mocy której udzielono pomocy finansowej z budżetu Gminy Morąg w formie dotacji dla Parafii Rzymsko-Katolickiej p.w. Matki Boskiej Szkaplerznej w Kalniku w wysokości 20 000 zł na prace konserwatorskie;
- Rada Miejska w Morągu podjęła uchwałę Nr XXXVI/502/22 z dnia 29.04.2022 r. w sprawie udzielenia dotacji na prace restauratorskie w zakresie odtworzenia prezbiterium kościoła w Strużynie, na mocy której udzielono pomocy finansowej z budżetu Gminy Morąg w formie dotacji dla Parafii Rzymsko-Katolickiej p.w. Matki Bożej Miłosierdzia w Strużynie w wysokości 40 000 zł na prace restauratorskie.

4.3. Prowadzenie działań informacyjnych, popularyzacyjnych i edukacyjnych związanych z promocją zabytków gminy i walorów krajobrazu kulturowego

Gmina Morąg prowadzi działania informacyjne i edukacyjne poprzez promowanie walorów krajobrazowych i zabytków znajdujących się na terenie gminy.

Zwiększenie oferty rekreacyjnej Gminy Morąg dla turystów i mieszkańców w analizowanym okresie nastąpiło poprzez organizację cyklu rajdów turystycznych:

- VI Rekreacyjny Rajd Rowerowy "Nieznane Miejsca w Gminie Morąg"
- VII Rajd Pieszy "Szlakiem Morąskich Zabytków"
- VII Rekreacyjny Rajd Rowerowy "Nieznane Miejsca w Gminie Morąg"
- VIII Rajd Pieszy "Szlakiem Morąskich Zabytków"

Gmina Morąg podjęła szereg przedsięwzięć promocyjnych w zakresie popularyzacji zagadnień dotyczących zabytków i historii Gminy. Większość zadań związanych z rozwojem ruchu turystycznego na terenie Gminy Morąg prowadzi Stowarzyszenie Lokalnej Organizacji Turystycznej „Kraina Nieodkrytych Tajemnic” z siedzibą w Morągu.

W zakresie zadań w obszarze turystyki LOT wykonało następujące zadania:

- w 2021 r., realizując zadanie publiczne i korzystając z dotacji z budżetu Gminy Morąg, opracowano i wydano drukiem: Plan Miasta z zaznaczonym i opisanym Miejskim Szlakiem Turystycznym w języku niemieckim, Plan Miasta z zaznaczonym i opisanym Miejskim Szlakiem Turystycznym w języku angielskim, Folder z opisem historii miasta, Folder opisem najciekawszych atrakcji. Wszystkie foldery są i będą dystrybuowane w Informacjach Turystycznych w woj. Warmińsko-Mazurskim, na targach turystycznych i imprezach promocyjnych;
- w 2022 r., realizując zadanie publiczne i korzystając z dotacji z budżetu Gminy Morąg, opracowano i wydano drukiem: Mapę Gminy Morąg ze szlakami rowerowymi, zdjęciami i opisami najciekawszych atrakcji na trasie szlaków. Mapa była dystrybuowana w 2022 roku w Informacjach Turystycznych w woj. Warmińsko-Mazurskim, na targach turystycznych i imprezach promocyjnych. Część nakładu przeznaczona jest do dystrybucji w 2023 roku.

Od 2011 roku działa Morąska Izba Pamięci Historycznej w odrestaurowanych piwnicach morąskiego ratusza, w której zarówno mieszkańcy, jak i turyści mogą zapoznać się z ciekawymi eksponatami i pamiątkami Ziemi Morąskiej. W Piwnicach organizowane są również wystawy i prelekcje.

Działania edukacyjne związane z promocją zabytków gminy i walorów krajobrazu kulturowego były realizowane przez Urząd Miejski w Morągu przy udziale Lokalnej Organizacji Turystycznej, który zorganizował konkurs wiedzy o Gminie Morąg wśród uczniów szkół podstawowych i gimnazjalnych. Miał on na celu promocję walorów turystycznych, krajobrazowych i historycznych Gminy Morąg oraz promowanie wiedzy o samorządzie i krzewienie lokalnego patriotyzmu.

Urząd Miejski w Morągu prowadzi profil Gminy Morąg na portalu społecznościowym Facebook <https://www.facebook.com/gmina.morag>, w którym zamieszcza zarówno informacje

o bieżących wydarzeniach, jak i promuje Gminę. Dodatkowo ww. informacje zamieszczone są we współpracujących z Urzędem mediach lokalnych: TV Morąg, dwutygodnik Wiadomości Ratuszowe i Gazeta Morąska, portalach internetowych www.mediagroupinfo.pl oraz www.e-morag.pl.

Na terenie miasta Morąg wyznaczony jest Miejski Szlak Turystyczny - szlakiem zabytków.

5. Podsumowanie

W okresie od 01.04.2021 r. do 31.12.2022 r. realizowano założenia Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami wykorzystując do tego celu pełen wachlarz możliwości formalno-prawnych, finansowych i merytorycznych. Zadania wspierane były również przez projekty edukacyjne i promocyjno-turystyczne mające na celu wzrost świadomości kulturalnej oraz rozbudzenie zainteresowania zabytkami wśród mieszkańców.

Podsumowując realizację Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami Gminy Morąg na lata 2019-2022 należy stwierdzić, iż cele częściowo zostały osiągnięte. Finansowanie zadań następowało w ramach wyodrębnionych na ten cel środków adekwatnie do zidentyfikowanych potrzeb i możliwości. Zwiększyło się zainteresowanie społeczne posiadany zasobem w Gminie. Podjęto cenne inicjatywy dotyczące wyeksponowania posiadanych obiektów i podjęto działania na rzecz uatrakcyjnienia ich pod względem turystycznym i edukacyjnym.